

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 14ης Δεκεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – Τέκνο γεννημένο στο κράτος μέλος υποδοχής των γονέων του – Πιστοποιητικό γεννήσεως το οποίο έχει εκδοθεί από το εν λόγω κράτος μέλος και στο οποίο αναγράφονται ως γονείς του τέκνου δύο μητέρες – Άρνηση του κράτους μέλους καταγωγής μίας εκ των δύο αυτών μητέρων να εκδώσει πιστοποιητικό γεννήσεως για το εν λόγω τέκνο ελλείψει πληροφοριών για την ταυτότητα της βιολογικής του μητέρας – Κατοχή του εν λόγω πιστοποιητικού ως προϋπόθεση εκδόσεως ταυτότητας ή διαβατηρίου – Ρύθμιση του οικείου κράτους μέλους καταγωγής βάσει της οποίας δεν επιτρέπεται πρόσωπα του ίδιου φύλου να έχουν την ιδιότητα των γονέων»

Στην υπόθεση C-490/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο αυθημερόν, στο πλαίσιο της δίκης

V.M.A.

κατά

Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo»,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, K. Jürimäe, Κ. Λυκούργο, E. Regan, N. Jääskinen, I. Ziemele και J. Passer, προέδρους τμήματος, M. Plešić (εισηγητή), J.-C. Bonichot, T. von Danwitz και N. Wahl, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M. Aleksejev, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Φεβρουαρίου 2021,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η V.M.A., εκπροσωπούμενη από την D. I. Lyubenova, advokat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

- η Βουλγαρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις T. Mitova και L. Zaharieva,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον J. Möller καθώς και από την S. Heimerl, κατόπιν από τον J. Möller,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τις S. Centeno Huerta και M. J. Ruiz Sánchez, κατόπιν από την M. J. Ruiz Sánchez,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και την Z. Biró-Tóth,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. S. Schillemans,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. Borawska-Kędzierska και A. Siwek-Ślusarek, καθώς και από τον B. Majczyna,
- η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Riczioná,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη αρχικώς από την E. Montaguti, καθώς και από τους I. Zaloguin και M. Wilderspin, κατόπιν από την E. Montaguti και τον I. Zaloguin,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 15ης Απριλίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, των άρθρων 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και των άρθρων 7, 9, 24 και 45 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της V.M.A. και του Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo» (Δήμου Σόφιας, δημοτικό διαμέρισμα Pancharevo, Βουλγαρία) (στο εξής: Δήμος Σόφιας), σχετικά με την άρνηση του προαναφερθέντος δήμου να εκδώσει πιστοποιητικό γεννήσεως της θυγατέρας της V.M.A. και της συζύγου της.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

- 3 Το άρθρο 2 της διεθνούς συμβάσεως για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1577, σ. 3), προβλέπει τα εξής:

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του.»

- 4 Το άρθρο 7 της εν λόγω συμβάσεως προβλέπει τα εξής:

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για διατήρηση της ταυτότητάς του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειάς του, του ονόματός του και των οικογενειακών σχέσεών του, όπως αυτά αναγνωρίζονται από το νόμο, χωρίς παράνομη ανάμιξη.

2. Εάν ένα παιδί στερείται παράνομα ορισμένα ή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητά του, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να του παράσχουν κατάλληλη υποστήριξη και προστασία, ώστε η ταυτότητά του να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατόν.»

Το δίκαιο της Ένωσης

Η Συνθήκη ΕΕ

- 5 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ προβλέπει τα εξής:

«Η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών καθώς και την εθνική τους ταυτότητα που είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους.»

Η Συνθήκη ΛΕΕ

- 6 Το άρθρο 20 ΣΛΕΕ προβλέπει τα εξής:

«1. Θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια.

2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες. Έχουν μεταξύ άλλων:

α) το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών,

[...]

Τα δικαιώματα αυτά ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που ορίζονται από τις Συνθήκες και από τα μέτρα που θεσπίζονται για την εφαρμογή τους.»

- 7 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ προβλέπει τα εξής:

«Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.»

Ο Χάρτης

- 8 Το άρθρο 7 του Χάρτη, με τίτλο «Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», προβλέπει τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»

- 9 Το άρθρο 9 του Χάρτη, με τίτλο «Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας», προβλέπει τα εξής:

«Το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.»

- 10 Το άρθρο 24 του Χάρτη, με τίτλο «Δικαιώματα του παιδιού», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.»

11 Το άρθρο 45 του Χάρτη, με τίτλο «Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής», προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.

2. Η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής μπορεί να χορηγείται, σύμφωνα με τις Συνθήκες, στους υπηκόους των τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους.»

Η οδηγία 2004/38/EK

12 Η οδηγία 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35), προβλέπει στο άρθρο 2, με τίτλο «Ορισμοί», τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) “πολίτης της Ένωσης”: κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους·

2) “μέλος της οικογένειας”:

α) ο (η) σύζυγος·

β) ο (η) σύντροφος με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης, βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο, και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής·

γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β)·

δ) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β)·

3) “κράτος μέλος υποδοχής”: το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.»

13 Το άρθρο 4 της ανωτέρω οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα εξόδου», προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, όλοι οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι φέρουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριό καθώς και τα μέλη της οικογενείας τους, που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, τα οποία φέρουν ισχύον διαβατήριό, έχουν το δικαίωμα να εγκαταλείπουν το έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος.

[...]

3. Τα κράτη μέλη, ενεργώντας σύμφωνα με το δίκαιό τους, εκδίδουν ή ανανεώνουν στους υπηκόους τους δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο που αναγράφει την ιθαγένειά τους.

4. Το διαβατήριο πρέπει να ισχύει τουλάχιστον για όλα τα κράτη μέλη και για τις χώρες διαμέσου των οποίων πρέπει να διέλθει ο κάτοχος όταν ταξιδεύει μεταξύ κρατών μελών. Αν το δίκαιο κράτους μέλους δεν προβλέπει τη χορήγηση δελτίου ταυτότητας, η διάρκεια ισχύος του διαβατηρίου που εκδίδεται ή ανανεώνεται δεν μπορεί να είναι μικρότερη των πέντε ετών.»

14 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα εισόδου», προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο στην επικράτειά τους σε κάθε πολίτη της Ένωσης ο οποίος φέρει ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο, καθώς επίσης και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον φέρουν ισχύον διαβατήριο.

[...]

4. Οσάκις πολίτης της Ένωσης ή μέλος της οικογένειάς του που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους δεν διαθέτει τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα ή, ανάλογα με την περίπτωση, την αναγκαία θεώρηση, το οικείο κράτος μέλος, πριν εφαρμόσει το μέτρο της επαναπροώθησης, παρέχει στα πρόσωπα αυτά κάθε εύλογη δυνατότητα για την απόκτηση των αναγκαίων εγγράφων ή την αποστολή τους εντός ευλόγου προθεσμίας ή προκειμένου να επιβεβαιωθεί ή να αποδειχθεί με άλλα μέσα ότι καλύπτονται από το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.

[...]»

Το βουλγαρικό δίκαιο

15 Το άρθρο 25, παράγραφος 1, του Konstitutsia na Republika Bulgaria (Συντάγματος της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας) (στο εξής: βουλγαρικό Σύνταγμα) προβλέπει τα εξής:

«Βούλγαρος πολίτης είναι όποιος έχει έναν τουλάχιστον γονέα ο οποίος είναι Βούλγαρος πολίτης ή έχει γεννηθεί στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, εφόσον δεν αποκτά άλλη ιθαγένεια λόγω γονικής σχέσης. Η βουλγαρική ιθαγένεια αποκτάται και με πολιτογράφηση.»

16 Κατά το άρθρο 8 του Zakon za balgarskoto grazhdanstvo (νόμου περί βουλγαρικής ιθαγένειας), της 5ης Νοεμβρίου 1998 (DV αριθ. 136, της 18ης Νοεμβρίου 1998, σ. 1), «Βούλγαρος πολίτης λόγω γονικής σχέσης είναι όποιος έχει έναν τουλάχιστον γονέα ο οποίος είναι Βούλγαρος πολίτης».

17 Ο Semeen kodeks (κώδικας οικογενειακού δικαίου), της 12ης Ιουνίου 2009 (DV αριθ. 47, της 23ης Ιουνίου 2009, σ. 19), προβλέπει στο άρθρο 60, με τίτλο «Γονική σχέση έναντι της μητέρας», τα εξής:

«(1) Η γονική σχέση έναντι της μητέρας καθορίζεται με τη γέννηση.

(2) Μητέρα του τέκνου είναι η γυναίκα που το γέννησε, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Η V.M.A. είναι Βουλγάρα πολίτης και η K.D.K. πολίτης του Ηνωμένου Βασιλείου. Η K.D.K. γεννήθηκε στο Γιβραλτάρ, όπου οι δύο γυναίκες παντρεύτηκαν το 2018. Από το 2015, διαμένουν στην Ισπανία.
- 19 Τον Δεκέμβριο του 2019 η V.M.A. και η K.D.K. απέκτησαν θυγατέρα, την S.D.K.A., η οποία γεννήθηκε και διαμένει μαζί με τους δύο γονείς της στην Ισπανία. Το πιστοποιητικό γεννήσεως της εν λόγω θυγατέρας, το οποίο εκδόθηκε από τις ισπανικές αρχές, αναγράφει τη V.M.A. ως «μητέρα Α» και την K.D.K. ως «μητέρα» του τέκνου.
- 20 Στις 29 Ιανουαρίου 2020 η V.M.A. ζήτησε από τον Δήμο Σόφιας να της χορηγήσει πιστοποιητικό γεννήσεως της S.D.K.A., το οποίο ήταν, μεταξύ άλλων, αναγκαίο για την έκδοση βουλγαρικού εγγράφου ταυτότητας. Προς στήριξη του αιτήματος αυτού, η V.M.A. υπέβαλε νομίμως επικυρωμένη και πιστοποιημένη μετάφραση στη βουλγαρική γλώσσα αποσπάσματος από τα βιβλία του ληξιαρχείου της Βαρκελώνης (Ισπανία) σχετικά με το πιστοποιητικό γεννήσεως της S.D.K.A.
- 21 Με έγγραφο της 7ης Φεβρουαρίου 2020, ο Δήμος Σόφιας ζήτησε από τη V.M.A. να προσκομίσει, εντός επτά ημερών, στοιχεία που να αποδεικνύουν ποια είναι η βιολογική μητέρα της S.D.K.A. Συναφώς, ο Δήμος Σόφιας υποστήριξε ότι το υπόδειγμα πιστοποιητικού γεννήσεως, το οποίο περιλαμβάνεται μεταξύ των πιστοποιητικών προσωπικής καταστάσεως που προβλέπονται στο ισχύον εθνικό δίκαιο, προβλέπει μόνον ένα τετραγωνίδιο για τη «μητέρα» και ένα άλλο τετραγωνίδιο για τον «πατέρα», σε καθένα δε από αυτά τα τετραγωνίδια επιτρέπεται να αναγραφεί μόνον ένα όνομα.
- 22 Στις 18 Φεβρουαρίου 2020 η V.M.A. απάντησε στον Δήμο Σόφιας ότι, βάσει της κείμενης βουλγαρικής νομοθεσίας, δεν υποχρεούτο να προσκομίσει τις ζητηθείσες πληροφορίες.
- 23 Με απόφαση της 5ης Μαρτίου 2020, ο Δήμος Σόφιας απέρριψε την αίτηση εκδόσεως πιστοποιητικού γεννήσεως για την S.D.K.A. Ο λόγος της απορρίψεως ήταν η έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τη βιολογική μητέρα του τέκνου και το γεγονός ότι η αναγραφή δύο γυναικών γονέων σε πιστοποιητικό γεννήσεως ήταν αντίθετη στη δημόσια τάξη της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, στην οποία δεν επιτρέπεται ο γάμος μεταξύ δύο προσώπων του ίδιου φύλου.
- 24 Κατόπιν τούτου, η V.M.A. άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω απορριπτικής αποφάσεως ενώπιον του Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικού πρωτοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.
- 25 Το εν λόγω δικαστήριο αναφέρει ότι, βάσει του άρθρου 25, παράγραφος 1, του βουλγαρικού Συντάγματος και του άρθρου 8 του νόμου περί βουλγαρικής ιθαγένειας, η S.D.K.A. έχει τη βουλγαρική ιθαγένεια παρά το γεγονός ότι έως σήμερα δεν της έχει χορηγηθεί πιστοποιητικό γεννήσεως από τις βουλγαρικές αρχές. Πράγματι, η άρνηση των εν λόγω αρχών να χορηγήσουν στην S.D.K.A. πιστοποιητικό γεννήσεως δεν ισοδυναμεί, κατά το αιτούν δικαστήριο, με άρνηση αναγνώρισεως της βουλγαρικής της ιθαγένειας.

- 26 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το εάν η άρνηση των βουλγαρικών αρχών να καταχωρίσουν τη γέννηση Βούλγαρου πολίτη η οποία έλαβε χώρα σε άλλο κράτος μέλος και η οποία βεβαιώθηκε με πιστοποιητικό γεννήσεως που αναγράφει δύο μητέρες και έχει εκδοθεί από το τελευταίο ως άνω κράτος μέλος θίγει τα δικαιώματα που παρέχουν σε Βούλγαρο πολίτη τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 7, 24 και 45 του Χάρτη. Ειδικότερα, η άρνηση των βουλγαρικών αρχών να εκδώσουν πιστοποιητικό γεννήσεως –έστω κι αν δεν έχει νομικές επιπτώσεις επί της βουλγαρικής ιθαγένειας του επίμαχου τέκνου και, κατά συνέπεια, επί της ιδιότητάς του ως πολίτη της Ένωσης– ενδέχεται, κατά το αιτούν δικαστήριο, να καταστήσει δυσχερέστερη την έκδοση βουλγαρικού εγγράφου ταυτότητας και, κατά συνέπεια, να εμποδίσει την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας από το εν λόγω τέκνο και, επομένως, την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων του ως πολίτη της Ένωσης.
- 27 Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι η έτερη μητέρα της S.D.K.A., ήτοι η K.D.K., είναι πολίτης του Ηνωμένου Βασιλείου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν οι νομικές συνέπειες που απορρέουν από τη συμφωνία αποχωρήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2020, L 29, σ. 7, στο εξής: συμφωνία αποχωρήσεως), ιδίως δε το γεγονός ότι το εν λόγω τέκνο δεν μπορεί πλέον να έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης μέσω της ιθαγένειας της K.D.K., αποτελούν κρίσιμο στοιχείο για την απόφαση επί του ως άνω ζητήματος.
- 28 Εξάλλου, το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) διερωτάται εάν η υποχρέωση που τυχόν υπέχουν οι βουλγαρικές αρχές, στο πλαίσιο εκδόσεως πιστοποιητικού γεννήσεως, να αναγράψουν σε αυτό δύο μητέρες ως γονείς του επίμαχου τέκνου θίγει ενδεχομένως τη δημόσια τάξη και την εθνική ταυτότητα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν έχει προβλέψει τη δυνατότητα αναγραφής δύο γονέων του ίδιου φύλου στο πιστοποιητικό γεννήσεως του εν λόγω τέκνου. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι διατάξεις που διέπουν τη γονική σχέση με το τέκνο είναι θεμελιώδους σημασίας στη βουλγαρική συνταγματική παράδοση καθώς και στη βουλγαρική νομική θεωρία του οικογενειακού και του κληρονομικού δικαίου, τόσο από αμιγώς νομικής απόψεως όσο και σε αξιακό επίπεδο, λαμβανομένου υπόψη του παρόντος σταδίου εξελίξεως της βουλγαρικής κοινωνίας.
- 29 Επομένως, το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) φρονεί ότι είναι αναγκαίο να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ αφενός, της συνταγματικής και εθνικής ταυτότητας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και, αφετέρου, των συμφερόντων του τέκνου, ιδίως δε του δικαιώματός του στην ιδιωτική ζωή και στην ελεύθερη κυκλοφορία.
- 30 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν εν προκειμένω θα μπορούσε να επιτευχθεί μια τέτοια ισορροπία κατ' εφαρμογήν της αρχής της αναλογικότητας και, ειδικότερα, εάν η αναγραφή στο τετραγωνίδιο «Μητέρα» του ονόματος μίας εκ των δύο μητέρων που αναγράφονται στο πιστοποιητικό γεννήσεως που εξέδωσαν οι ισπανικές αρχές, η οποία θα μπορούσε να είναι είτε η βιολογική μητέρα του τέκνου είτε εκείνη που έγινε μητέρα του με άλλο τρόπο, λόγου χάρη μέσω υιοθεσίας, χωρίς τη συμπλήρωση του τετραγωνιδίου «Πατέρας», θα δημιουργούσε μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αυτών των διαφορετικών εννόμων συμφερόντων. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ναι μεν μια τέτοια λύση θα μπορούσε να δημιουργήσει ορισμένες δυσχέρειες, λόγω πιθανών διαφορών μεταξύ του πιστοποιητικού γεννήσεως που θα εκδώσουν οι βουλγαρικές αρχές και του πιστοποιητικού γεννήσεως που έχουν εκδώσει οι ισπανικές αρχές, θα καθιστούσε όμως δυνατή την έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τις βουλγαρικές αρχές, αίροντας, ή τουλάχιστον αμβλύνοντας, τυχόν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία του επίμαχου

τέκνου. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η προαναφερθείσα λύση θα ήταν συμβατή με το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του εν λόγω τέκνου, το οποίο είναι κατοχυρωμένο στο άρθρο 7 του Χάρτη.

- 31 Τέλος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το δίκαιο της Ένωσης επιτάσσει την αναγραφή και των δύο μητέρων του τέκνου στο βουλγαρικό πιστοποιητικό γεννήσεως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται με ποιον τρόπο πρέπει να εφαρμοστεί η απαίτηση αυτή, καθώς το ίδιο δεν μπορεί να αντικαταστήσει το υπόδειγμα πιστοποιητικού γεννήσεως.
- 32 Υπό αυτές τις συνθήκες, το Administrativen sad Sofia–grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχουν τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ καθώς και τα άρθρα 7, 24 και 45 του [Χάρτη] την έννοια ότι δεν παρέχουν τη δυνατότητα στις βουλγαρικές αρχές, στις οποίες υποβλήθηκε αίτηση για πιστοποιητικό γεννήσεως τέκνου γεννημένου σε άλλο κράτος μέλος, το οποίο έχει τη βουλγαρική ιθαγένεια και για τη γέννηση του οποίου έχει εκδοθεί ισπανικό πιστοποιητικό γεννήσεως όπου αναγράφονται δύο πρόσωπα θηλυκού γένους ως μητέρες χωρίς να παρέχονται στοιχεία από τα οποία να προκύπτει αν μία εξ αυτών –και σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως ποια– είναι η βιολογική μητέρα του τέκνου, να αρνηθούν την έκδοση βουλγαρικού πιστοποιητικού γεννήσεως με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα αρνείται να δηλώσει ποια είναι η βιολογική μητέρα του τέκνου;
- 2) Έχουν τα άρθρα 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ και 9 του [Χάρτη] την έννοια ότι η προστασία της εθνικής και συνταγματικής ταυτότητας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεπάγεται ότι τα κράτη αυτά διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τις διατάξεις που διέπουν τη διαπίστωση της γονικής σχέσης; Ειδικότερα:
- Έχει το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να ζητούν στοιχεία σχετικά με τον προσδιορισμό των βιολογικών γονέων του τέκνου;
 - Έχει το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 και 24, παράγραφος 2, του Χάρτη την έννοια ότι, προς εξισορρόπηση των διαφόρων έννομων συμφερόντων, είναι αναγκαία η στάθμιση μεταξύ, αφενός, της συνταγματικής και εθνικής ταυτότητας του κράτους μέλους και, αφετέρου, του υπέρτατου συμφέροντος του τέκνου, λαμβανομένου υπόψη ότι επί του παρόντος δεν είναι αποδεκτή ούτε σε συνάρτηση με τις αξίες ούτε από νομική άποψη η δυνατότητα καταχώρισης δύο προσώπων του ίδιου φύλου ως γονέων χωρίς να αναφέρεται αν ένα από αυτά τα πρόσωπα –και σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως ποιο– είναι ο βιολογικός γονέας του τέκνου; Σε περίπτωση που η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι καταφατική, πώς συγκεκριμένα θα μπορούσε να επιτευχθεί η εν λόγω εξισορρόπηση συμφερόντων;
- 3) Έχουν σημασία για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα οι νομικές συνέπειες της εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθόσον η μία εκ των δύο μητέρων οι οποίες αναγράφονται στο πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος είναι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, η δε άλλη μητέρα είναι υπήκοος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του ότι η άρνηση εκδόσεως βουλγαρικού πιστοποιητικού γεννήσεως του τέκνου αποτελεί εμπόδιο για την εκ μέρους

κράτους μέλους της Ένωσης έκδοση εγγράφου ταυτότητας για το τέκνο και, συνεπώς, ενδέχεται να δυσχεράνει την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων του τέκνου ως πολίτη της Ένωσης;

- 4) Σε περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική: υποχρεώνει το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως η αρχή της αποτελεσματικότητας, τις εθνικές αρχές να παρεκκλίνουν από το ισχύον υπόδειγμα συντάξεως πιστοποιητικών γεννήσεως, το οποίο αποτελεί μέρος του ισχύοντος εθνικού δικαίου;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 33 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να εξετασθεί η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατά την ταχεία διαδικασία του άρθρου 105 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Μεταξύ άλλων, το αιτούν δικαστήριο προβάλλει ότι η άρνηση των βουλγαρικών αρχών να χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως στην S.D.K.A., η οποία έχει τη βουλγαρική ιθαγένεια, δημιουργεί στο εν λόγω τέκνο σοβαρές δυσχέρειες στην απόκτηση βουλγαρικού εγγράφου ταυτότητας και, ως εκ τούτου, στη δυνατότητά του να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 ΣΛΕΕ.
- 34 Το άρθρο 105, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει ότι, κατόπιν αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου ή, σε εξαιρετική περίπτωση, αυτεπαγγέλτως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να αποφασίσει, αφού ακούσει τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα, την υπαγωγή της προδικαστικής παραπομπής σε ταχεία διαδικασία όταν η φύση της υποθέσεως απαιτεί να αποφανθεί το Δικαστήριο το συντομότερο δυνατόν.
- 35 Εν προκειμένω, στις 19 Οκτωβρίου 2020 ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε, αφού άκουσε τον εισηγητή δικαστή και τη γενική εισαγγελέα, να κάνει δεκτό το προαναφερθέν στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου. Η σχετική απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου βασίστηκε στο γεγονός ότι η S.D.K.A., η οποία είναι ανήλικο τέκνο, δεν έχει προς το παρόν διαβατήριο, ενώ διαμένει σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια. Δεδομένου ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα σκοπό έχουν να διευκρινιστεί εάν οι βουλγαρικές αρχές υποχρεούνται να χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως για το εν λόγω τέκνο και ότι, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το πιστοποιητικό αυτό είναι αναγκαίο, κατά το εθνικό δίκαιο, για την απόκτηση βουλγαρικού διαβατηρίου, η απάντηση του Δικαστηρίου το συντομότερο δυνατόν είναι ικανή να συμβάλει στο να αποκτήσει το εν λόγω τέκνο ταχύτερα διαβατήριο (πρβλ. διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 2015, Gogova, C-215/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:466, σκέψεις 12 έως 14).

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 36 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το δίκαιο της Ένωσης υποχρεώνει ένα κράτος μέλος να εκδώσει πιστοποιητικό γεννήσεως με σκοπό την απόκτηση εγγράφου ταυτότητας, κατά τα προβλεπόμενα στην εθνική νομοθεσία, για τέκνο το οποίο είναι πολίτης του οικείου κράτους μέλους και του οποίου η γέννηση σε άλλο κράτος μέλος πιστοποιείται από πιστοποιητικό γεννήσεως εκδοθέν από τις αρχές αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία, όπου αναγράφονται ως μητέρες του τέκνου μια πολίτης του πρώτου εξ αυτών των κρατών μελών και η σύζυγός της, χωρίς να διασαφηνίζει ποια από τις δύο γυναίκες είναι η βιολογική μητέρα του

τέκνου. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το δίκαιο της Ένωσης επιτάσσει να αναγράφει ένα τέτοιο πιστοποιητικό, όπως ακριβώς το πιστοποιητικό που εκδόθηκε από τις αρχές του κράτους μέλους όπου γεννήθηκε το τέκνο, τα ονόματα των δύο αυτών γυναικών ως μητέρων.

- 37 Επίσης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το γεγονός ότι η έτερη μητέρα του επίμαχου τέκνου είναι πολίτης του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο δεν είναι πλέον κράτος μέλος, επηρεάζει την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ως άνω ερώτημα.
- 38 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, αφενός, ότι ο καθορισμός των προϋποθέσεων κτήσεως και απώλειας της ιθαγένειας εμπίπτει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, στην αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους και, αφετέρου, ότι στις περιπτώσεις οι οποίες εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης οι σχετικοί κανόνες της εθνικής νομοθεσίας πρέπει να συνάδουν προς το δίκαιο αυτό (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψεις 39 και 41, καθώς και απόφαση της 12ης Μαρτίου 2019, Tjebbes κ.λπ., C-221/17, EU:C:2019:189, σκέψη 30).
- 39 Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του μόνου δικαστηρίου που έχει αρμοδιότητα συναφώς, η S.D.K.A. έχει αποκτήσει ως εκ της γεννήσεώς της τη βουλγαρική ιθαγένεια δυνάμει του άρθρου 25, παράγραφος 1, του βουλγαρικού Συντάγματος.
- 40 Κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, είναι πολίτης της Ένωσης κάθε άτομο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους. Ως εκ τούτου, ως Βουλγάρα πολίτης, η S.D.K.A. έχει δυνάμει της διατάξεως αυτής την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.
- 41 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως τονίσει ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των πολιτών των κρατών μελών [αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, σκέψη 31, και της 15ης Ιουλίου 2021, Α (Δημόσια υγειονομική περίθαλψη), C-535/19, EU:C:2021:595, σκέψη 41].
- 42 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, πολίτης κράτους μέλους ο οποίος άσκησε, ως πολίτης της Ένωσης, το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος μέλος καταγωγής του, μπορεί να επικαλεσθεί τα δικαιώματα που σχετίζονται με την ιδιότητα αυτή, ιδίως τα προβλεπόμενα στο άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ενδεχομένως και έναντι του κράτους μέλους καταγωγής του (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Δύνανται επίσης να επικαλεσθούν την εν λόγω διάταξη και τις διατάξεις που έχουν θεσπισθεί για την εφαρμογή της πολίτες της Ένωσης που έχουν γεννηθεί στο κράτος μέλος υποδοχής και δεν έχουν κάνει ποτέ χρήση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας (απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2019, Bajratari, C-93/18, EU:C:2019:809, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή τους. Προκειμένου να καταστεί δυνατόν στους πολίτες τους να ασκήσουν το σχετικό δικαίωμα, το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38 επιβάλλει στα κράτη μέλη, ενεργώντας σύμφωνα με το δικαίό τους, να εκδίδουν ή ανανεώνουν στους πολίτες τους δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο που αναγράφει την ιθαγένειά τους.

- 44 Κατά συνέπεια, καθόσον η S.D.K.A. είναι Βουλγάρα πολίτης, οι βουλγαρικές αρχές υποχρεούνται να της χορηγήσουν ταυτότητα ή διαβατήριο στο οποίο να αναγράφεται η εθνικότητά της καθώς και το επώνυμό της όπως αυτό προκύπτει από το πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις ισπανικές αρχές, δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ απαγορεύει στις αρχές κράτους μέλους να αρνηθούν, κατ' εφαρμογήν του εθνικού τους δικαίου, την αναγνώριση του επωνύμου ενός τέκνου, το οποίο καθορίστηκε και καταχωρίστηκε σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο γεννήθηκε και έκτοτε κατοικεί το τέκνο αυτό (πρβλ. απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2008, Grunkin και Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, σκέψη 39).
- 45 Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38 επιβάλλει στις βουλγαρικές αρχές να εκδώσουν ταυτότητα ή διαβατήριο για την S.D.K.A. ανεξαρτήτως της εκδόσεως νέου πιστοποιητικού γεννήσεως του εν λόγω τέκνου. Επομένως, καθόσον το βουλγαρικό δίκαιο προϋποθέτει την έκδοση βουλγαρικού πιστοποιητικού γεννήσεως για τη χορήγηση βουλγαρικής ταυτότητας ή βουλγαρικού διαβατηρίου, το οικείο κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεσθεί το εθνικό του δίκαιο για να αρνηθεί τη χορήγηση βουλγαρικής ταυτότητας ή βουλγαρικού διαβατηρίου στην S.D.K.A.
- 46 Τέτοιου είδους έγγραφο, μόνο του ή σε συνδυασμό με άλλα έγγραφα, ενδεχομένως δε σε συνδυασμό με έγγραφο που εκδίδεται από το κράτος μέλος υποδοχής του ενδιαφερόμενου τέκνου, πρέπει να καθιστά δυνατόν για ένα τέκνο ευρισκόμενο σε κατάσταση όπως αυτή της S.D.K.A. να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο είναι κατοχυρωμένο στο άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, με καθεμία από τις δύο μητέρες του, της οποίας η ιδιότητα του γονέα του εν λόγω τέκνου έχει διαπιστωθεί από το κράτος μέλος υποδοχής τους κατά τη διάρκεια διαμονής σύμφωνα με την οδηγία 2004/38.
- 47 Υπενθυμίζεται ότι τα δικαιώματα που χορηγούνται στους πολίτες των κρατών μελών βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ περιλαμβάνουν το δικαίωμά τους να διάγουν ομαλή οικογενειακή ζωή τόσο στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και στο κράτος μέλος του οποίου είναι πολίτες, όταν επιστρέφουν στο εν λόγω κράτος μέλος, έχοντας στο πλευρό τους τα μέλη της οικογένειάς τους (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 48 Δεν αμφισβητείται ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι ισπανικές αρχές διαπίστωσαν νομίμως την ύπαρξη γονικής σχέσεως, βιολογικής ή νομικής φύσεως, μεταξύ της S.D.K.A. και των δύο γονέων της, ήτοι της V.M.A. και της K.D.K., και τη βεβαίωσαν στο πιστοποιητικό γεννήσεως που εξέδωσαν για τη θυγατέρα των δύο αυτών γυναικών. Ως εκ τούτου, το σύνολο των κρατών μελών πρέπει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 ΣΛΕΕ και της οδηγίας 2004/38, να αναγνωρίζει στη V.M.A. και στην K.D.K., ως γονείς ανηλίκου πολίτη της Ένωσης του οποίου έχουν εν τοις πράγμασι την επιμέλεια, το δικαίωμα να συνοδεύουν τον εν λόγω ανήλικο πολίτη κατά την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψεις 50 έως 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 49 Κατά συνέπεια, οι βουλγαρικές αρχές, όπως και οι αρχές οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, υποχρεούνται να αναγνωρίσουν την εν λόγω γονική σχέση ούτως ώστε να είναι δυνατόν για την S.D.K.A., καθόσον αυτή έχει αποκτήσει, κατά το αιτούν δικαστήριο, τη βουλγαρική ιθαγένεια, να ασκεί ανεμπόδιστα, με καθεμία εκ των δύο γονέων της, το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο είναι κατοχυρωμένο στο άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

- 50 Επιπροσθέτως, προκειμένου η S.D.K.A. να μπορεί να ασκεί αποτελεσματικά το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών με καθεμία εκ των δύο γονέων της, πρέπει η V.M.A. και η K.D.K. να δύνανται να έχουν στην κατοχή τους έγγραφο στο οποίο αναγράφονται ως πρόσωπα τα οποία έχουν δικαίωμα να ταξιδεύουν με το εν λόγω τέκνο. Στην προκειμένη περίπτωση, οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής είναι οι πλέον κατάλληλες για να εκδώσουν τέτοιου είδους έγγραφο, το οποίο μπορεί να είναι το πιστοποιητικό γεννήσεως. Τα λοιπά κράτη μέλη υποχρεούνται να αναγνωρίζουν αυτό το έγγραφο.
- 51 Βεβαίως, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 9 του Χάρτη προβλέπει ότι το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.
- 52 Συναφώς, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, η προσωπική κατάσταση, στην οποία περιλαμβάνονται οι σχετικοί με τον γάμο κανόνες και τη γονική σχέση, αποτελεί τομέα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, το δε δίκαιο της Ένωσης δεν θίγει την αρμοδιότητα αυτή. Επομένως, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να προβλέπουν ή να μην προβλέπουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τον γάμο μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου, καθώς και τη δυνατότητα των εν λόγω προσώπων να αποκτήσουν την ιδιότητα των γονέων. Εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται προς το δίκαιο της Ένωσης και, ιδίως, προς τις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ σχετικά με την ελευθερία κάθε πολίτη της Ένωσης να κυκλοφορεί και να διαμένει στο έδαφος των κρατών μελών, αναγνωρίζοντας, προς τον σκοπό αυτόν, την προσωπική κατάσταση των προσώπων όπως αυτή έχει διαπιστωθεί σε άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψεις 36 έως 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ θα μπορούσε να δικαιολογήσει την άρνηση των βουλγαρικών αρχών να εκδώσουν πιστοποιητικό γεννήσεως της S.D.K.A. και, επομένως, ταυτότητα ή διαβατήριο για το εν λόγω τέκνο. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι τυχόν υποχρέωση των βουλγαρικών αρχών να εκδώσουν πιστοποιητικό γεννήσεως στο οποίο αναγράφονται ως γονείς του προαναφερθέντος τέκνου δύο πρόσωπα γυναικείου φύλου θα μπορούσε να θίξει τη δημόσια τάξη καθώς και την εθνική ταυτότητα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, καθόσον το βουλγαρικό Σύνταγμα και το βουλγαρικό οικογενειακό δίκαιο δεν προβλέπουν τη δυνατότητα δύο προσώπων του ίδιου φύλου να έχουν την ιδιότητα των γονέων.
- 54 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, η Ένωση υποχρεούται να σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών, η οποία είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική δομή τους.
- 55 Παράλληλα, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι η έννοια της «δημοσίας τάξεως» ως δικαιολόγηση παρεκκλίσεως από θεμελιώδη ελευθερία πρέπει να ερμηνεύεται στενά, ούτως ώστε το περιεχόμενό της να μην καθορίζεται μονομερώς από κάθε κράτος μέλος, άνευ ελέγχου εκ μέρους των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Ως εκ τούτου, επίκληση της δημόσιας τάξεως χωρεί μόνο σε περίπτωση πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής, θίγουσας θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 56 Όπως όμως επισήμανε κατ' ουσίαν η γενική εισαγγελέας στα σημεία 150 και 151 των προτάσεών της, η υποχρέωση ενός κράτους μέλους, αφενός, να χορηγήσει ταυτότητα ή διαβατήριο σε τέκνο το οποίο είναι πολίτης του, πλην όμως γεννήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, και του οποίου το πιστοποιητικό γεννήσεως εκδόθηκε από τις αρχές αυτού του άλλου κράτους μέλους αναγράφει ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου, και, αφετέρου, να αναγνωρίσει τη γονική σχέση μεταξύ του εν λόγω τέκνου και καθενός εκ των δύο αυτών προσώπων στο πλαίσιο της ασκήσεως των δικαιωμάτων του δυνάμει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ και των σχετικών με αυτό πράξεων του παραγώγου δικαίου δεν θίγει την εθνική ταυτότητα ούτε απειλεί τη δημόσια τάξη του οικείου κράτους μέλους.
- 57 Πράγματι, η υποχρέωση αυτή δεν συνεπάγεται ότι το κράτος μέλος του οποίου το τέκνο είναι πολίτης οφείλει να προβλέψει στο εθνικό του δίκαιο τη δυνατότητα προσώπων του ίδιου φύλου να αποκτήσουν την ιδιότητα των γονέων ή να αναγνωρίσει, για σκοπούς άλλους από την άσκηση των δικαιωμάτων που το εν λόγω τέκνο αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης, τη γονική σχέση μεταξύ του εν λόγω τέκνου και των προσώπων που αναγράφονται ως γονείς του στο πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Coman* κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψεις 45 και 46).
- 58 Πρέπει να προστεθεί ότι εθνικό μέτρο το οποίο είναι ικανό να παρακωλύσει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων δεν μπορεί να δικαιολογείται παρά μόνον εφόσον συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, του οποίου την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Coman* κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 47).
- 59 Στην περίπτωση την οποία αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης, είναι θεμελιώδους σημασίας τόσο το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη όσο και τα δικαιώματα του παιδιού που κατοχυρώνονται στο άρθρο 24 αυτού, ιδίως δε το δικαίωμα συνεκτιμήσεως του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού ως παραμέτρου πρωταρχικής σημασίας σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, καθώς και το δικαίωμα κάθε παιδιού να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απευθείας επαφές με αμφοτέρους τους γονείς του.
- 60 Συναφώς, όπως προκύπτει από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17), σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 7 έχουν την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με εκείνα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.
- 61 Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι η ύπαρξη «οικογενειακής ζωής» αποτελεί πραγματικό ζήτημα που εξαρτάται από την πραγματική ύπαρξη στενών προσωπικών δεσμών και ότι η δυνατότητα ενός γονέα και του τέκνου του να είναι μαζί συνιστά θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής (απόφαση του ΕΔΔΑ της 12ης Ιουλίου 2001, *K. και T. κατά Φινλανδίας*, CE:ECHR:2001:0712JUD 002570294, §§ 150 και 151). Επιπροσθέτως, όπως έχει διαπιστώσει το Δικαστήριο, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η σχέση που διατηρεί ένα ζεύγος ομοφύλων μπορεί να εμπίπτει στην έννοια της «ιδιωτικής ζωής», καθώς και της «οικογενειακής ζωής», όπως ακριβώς και η σχέση ενός ζεύγους ετεροφύλων ευρισκόμενου στην ίδια κατάσταση (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Coman* κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 62 Επομένως, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 153 των προτάσεών της, η σχέση του επίμαχου εν προκειμένω τέκνου με καθένα εκ των δύο προσώπων με τα οποία διάγει πραγματική οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής και τα οποία αναγράφονται ως γονείς του στο πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις αρχές του κράτους αυτού προστατεύεται από το άρθρο 7 του Χάρτη.
- 63 Επιπλέον, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 59 της παρούσας αποφάσεως, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με την υποχρέωση συνεκτιμήσεως του υπέρτατου συμφέροντος του τέκνου, που αναγνωρίζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη. Δεδομένου όμως ότι το άρθρο 24 του Χάρτη αποτελεί, όπως υπενθυμίζουν οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, μια ενσωμάτωση στο ενωσιακό δίκαιο των βασικών δικαιωμάτων του παιδιού που κατοχυρώνονται στη διεθνή σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία έχει επικυρωθεί από το σύνολο των κρατών μελών, πρέπει κατά την ερμηνεία του εν λόγω άρθρου να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι διατάξεις της συμβάσεως αυτής [πρβλ. αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 2008, *Dynamic Medien*, C-244/06, EU:C:2008:85, σκέψη 39, και της 11ης Μαρτίου 2021, *État belge* (Επιστροφή του γονέα ενός ανηλίκου), C-112/20, EU:C:2021:197, σκέψη 37].
- 64 Ειδικότερα, το άρθρο 2 της ως άνω διεθνούς συμβάσεως καθιερώνει για τα παιδιά την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία επιτάσσει τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην εν λόγω σύμβαση, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται, στο άρθρο 7 αυτής, το δικαίωμα του παιδιού να εγγραφεί στο ληξιαρχείο αμέσως μετά τη γέννησή του, το δικαίωμα αποκτήσεως ονόματος και το δικαίωμα αποκτήσεως ιθαγένειας, να διασφαλίζονται για το παιδί χωρίς αυτό να υφίσταται οποιαδήποτε διάκριση, συμπεριλαμβανομένης της διακρίσεως λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού των γονέων του.
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, το να στερηθεί το επίμαχο εν προκειμένω τέκνο τη σχέση με έναν από τους γονείς του στο πλαίσιο της ασκήσεως του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών ή το να καταστεί η άσκηση του σχετικού δικαιώματος εκ των πραγμάτων αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερής για το εν λόγω τέκνο, λόγω του ότι οι γονείς του είναι του ίδιου φύλου, θα αντέβαινε στα θεμελιώδη δικαιώματα που τα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη εγγυώνται στο τέκνο αυτό.
- 66 Τέλος, το γεγονός ότι μία εκ των γονέων του επίμαχου εν προκειμένω τέκνου είναι πολίτης του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο δεν είναι πλέον κράτος μέλος, δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο συναφώς.
- 67 Εξάλλου, στην περίπτωση που, κατόπιν των σχετικών ελέγχων, διαπιστωθεί ότι η S.D.K.A. δεν έχει τη βουλγαρική ιθαγένεια, υπενθυμίζεται ότι, όποια κι αν είναι η ιθαγένειά τους και ανεξαρτήτως του εάν οι ίδιες έχουν την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, οι K.D.K. και S.D.K.A. πρέπει να θεωρούνται από το σύνολο των κρατών μελών ως η σύζυγος και η απευθείας κατιούσα αντιστοίχως, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας 2004/38, και, κατά συνέπεια, ως μέλη της οικογένειας της V.M.A. (πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Coman* κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψεις 36 και 51).
- 68 Συγκεκριμένα, ανήλικο τέκνο του οποίου η ιδιότητα ως πολίτη της Ένωσης δεν έχει πιστοποιηθεί και του οποίου το πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους αναγράφει ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου εκ των οποίων η μία είναι πολίτης της Ένωσης πρέπει να θεωρείται από το σύνολο των κρατών μελών ως απευθείας κατιόν της εν

λόγω πολίτη της Ένωσης, κατά την έννοια της οδηγίας 2004/38, για τις ανάγκες ασκήσεως των δικαιωμάτων που απονέμει το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και τις σχετικές με αυτό πράξεις του παραγώγου δικαίου.

- 69 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 7, 24 και 45 του Χάρτη, εξετάζόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38, έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση ανήλικου τέκνου το οποίο είναι πολίτης της Ένωσης και στου οποίου το πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής αναγράφονται ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου, το κράτος μέλος του οποίου το εν λόγω τέκνο είναι πολίτης υποχρεούται, αφενός, να του χορηγήσει ταυτότητα ή διαβατήριο χωρίς να απαιτείται η έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τις δικές του αρμόδιες αρχές και, αφετέρου, να αναγνωρίσει, όπως και κάθε άλλο κράτος μέλος, το έγγραφο το οποίο προέρχεται από το κράτος μέλος υποδοχής και το οποίο καθιστά δυνατό για το εν λόγω τέκνο να ασκήσει με καθένα εκ των προαναφερθέντων προσώπων το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 70 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν εκείνων των εν λόγω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

Το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ καθώς και τα άρθρα 7, 24 και 45 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση ανήλικου τέκνου το οποίο είναι πολίτης της Ένωσης και στου οποίου το πιστοποιητικό γεννήσεως που έχει εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής αναγράφονται ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου, το κράτος μέλος του οποίου το εν λόγω τέκνο είναι πολίτης υποχρεούται, αφενός, να του χορηγήσει ταυτότητα ή διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται η έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τις δικές του αρμόδιες αρχές, και, αφετέρου, να αναγνωρίσει, όπως και κάθε άλλο κράτος μέλος, το έγγραφο το οποίο προέρχεται από το κράτος μέλος υποδοχής και το οποίο καθιστά δυνατό για το εν λόγω τέκνο να ασκήσει με καθένα εκ των προαναφερθέντων προσώπων το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών.

(υπογραφές)